

Handlingsplan miljö 2025-2026

Populär-
version

Om det här dokumentet

I december 2024 antogs Svealandstrafikens handlingsplan miljö med mål och åtgärder för att minska miljöpåverkan. Denna handlingsplan finns med i verksamhetsystemet där vi anger aktiviteter för bolagets affärsplan. Detta är en populärversion som är lättare för alla att läsa.

Under 2024 analyserades bolagets miljöpåverkan. Tre miljöområden bedömdes väsentliga; klimat, förorening samt cirkulär ekonomi, och för dessa sattes bolagsmål. Här ges en översikt av dessa tre områden med mål och aktiviteter.

Nyckeltal som kommer användas för uppföljning anges i anslutning till respektive mål (bokstav i upphöjd text) med hänvisning till Tabell 1 som redogör närmare för dessa nyckeltal.

Klimatmål

Inom klimat har det satts ett långsiktigt mål:

Mål 1

Svealandstrafiken ska vara klimatneutrala till 2045^{a, b}

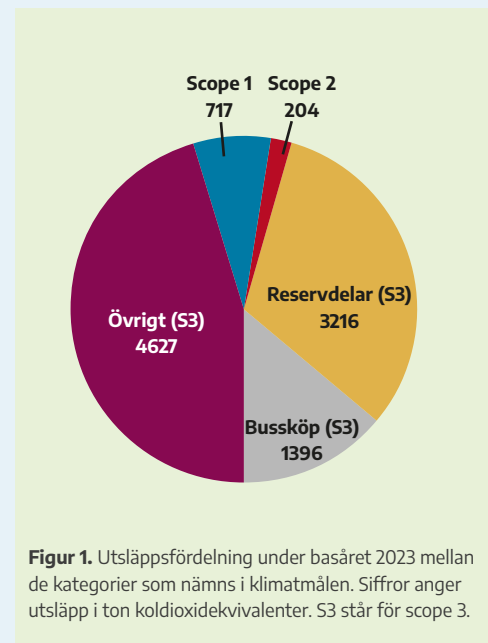
Utsläppen har beräknats enligt metoden Greenhouse Gas Protocol¹ som delar in utsläppen i tre kategorier eller ”scope”:

- Scope 1 = direkta utsläpp från egna anläggningar²
- Scope 2 = indirekta utsläpp från inköpt värme och el³
- Scope 3 = indirekta utsläpp från inköpta varor och tjänster⁴

Vårt basår sattes till 2023 och då uppgick utsläppen till ca 10 200 ton som fördelades enligt Figur 1.

Scope 2 beräknas här enligt den marknadsbaserade metoden⁵ som tar hänsyn

till att 100 % av vår el är ursprungsmärkt och förnybar, vilket gör att den tilldelas nollutsläpp. Kvar i scope 2 är då utsläpp från fjärrvärme.

Figur 1. Utsläppsfördelning under basåret 2023 mellan de kategorier som nämns i klimatmålen. Siffror anger utsläpp i ton koldioxidekvivalenter. S3 står för scope 3.

¹Syftet med denna internationella metod är att alla ska räkna på samma sätt när utsläppen fördelas mellan organisationer. Alla större bolag inom EU som rapporterar enligt EU-direktivet CSRD använder denna metod.

²Hit räknas utsläpp från bussar, bilar, AC-anläggningar och värmepumpar.

³Hit räknas fjärrvärme och el, även el som driver bussarna.

⁴Utöver köpta varor och tjänster räknas även utsläpp från avfallshantering inklusive uttjänade bussar, anställdas pendlingsresor samt el och fjärrvärme för utyrda depåer hit.

⁵Marknadsbaserad metod utgår från den el som avtalats för vår verksamhet. Då den är ursprungsmärkt och 100 % förnybar innebär det nollutsläpp från el enligt metoden.

Målet om klimatneutralitet har brutits ner till tre 2030-mål:

Mål 2

Svealandstrafiken ska till 2030 halvera utsläppen i scope 1 och 2 (marknadsbaserat) och sänka utsläppen i scope 3 med 25 % (exkl. bussköp)^{c,d}

Utsläppen i scope 1 härrör främst från läckage av köldmedel från AC-anläggningar i bussar samt förbränning av bensin. Utsläppen i scope 2 är enbart från fjärrvärme. Scope 3 består av många olika poster och varför bussköp bryts ut förklaras nedan.

Mål 3

Klimatutsläpp per inköpt buss (scope 3.2) ska minska 30 % till 2030^e

Utsläppen från tillverkning av bussar är en stor post för oss samtidigt som den varierar mycket från år till år beroende på hur många bussar vi köper och vilken tillverkare som vinner upphandlingen. Därför blir det mer rättvisande att mäta utsläppen i form av klimatintensitet enligt g CO₂e/kr.

Mål 4

Klimatutsläppen från inköp av reservdelar ska minska från nivån år 2023^f

Reservdelar är vår största inköpspost och är viktig att följa av den anledningen. Att minska utsläppen handlar både om ett minskat reservdelsbehov och mindre klimatintensiva reservdelar. Det senare har vi dock svårt att mäta i dagsläget då vår utsläppsberäkning grundas i en spendanalys⁶.

Figur 2 ger en överblick av klimatmålen innebörd 2023–2045. Målet om klimatneutralitet är ett nettonoll-mål, dvs. de sista utsläppen bedöms vara svåra att undvika och behöver i så fall kompenseras genom kolupptag⁷. Hur mycket som kan behöva kompenseras och hur det görs bäst kommer preciseras först efter 2030 eftersom fokus de närmsta åren ska ligga på att minska egna utsläpp.

⁶ Spendanalys utgår från ett schablonvärde från Upphandlingsmyndigheten för utsläpp per krona på vissa utvalda inköpskategorier. Det innebär att det ger en grov bild av utsläppsnivån. Nackdelen med metoden är om exempelvis en mer klimatsmart reservdel är dyrare i inköp ser det ut att öka utsläppen medan de i själva verket minskar.

⁷ Kolupptag kan handla om att finansiera olika typer av projekt som tar upp koldioxid från atmosfären. Det kan t.ex. vara särskilt tredjepartscertifierade projekt för trädplantering eller andra tekniska lösningar.

Figur 2. Illustration över klimatmålen från basåret 2023 till 2045. Scope 1+2 (blå stapel) ska halveras till 2030 medan scope 3 (grön stapel) ska minska med 25 %. Till 2045 ska utsläppen scope 1-3 vara nettonoll. Orange stapel står för negativa utsläpp (kolupptag) som motsvarar kvarvarande utsläpp 2045.

Mål 5

År 2030 finns solcellsanläggningar på alla depåer som har elbussar med inriktning på högsta möjliga egenanvändning⁹

Förberedelser pågår för installation av vår första solelsanläggning på Bettorpsdepån under 2025. Fram till 2030 finns preliminära planer för fler anläggningar i Karlskoga, Köping, Lindesberg och Sala. För att få en hög egenanvändning krävs batterier som lagrar dagens elproduktion till natten när bussladdning sker, men en sådan del av anläggningen är ännu inte budgeterad.

(Mål för el och fjärrvärme kommer sättas när det finns mer detaljerad mätning av förbrukningen)

För att sätta relevanta mål som utgår från effektivitetsmått som kWh/m² behöver vi kunna separera el som går till fastighets- och verksamhetsel respektive bussladdning. Denna uppdelning finns ännu inte på alla depåer.

Klimatåtgärder

Beslutade aktiviteter för att bidra till mål 1–5 redovisas nedan i korthet under olika tematiska områden med ansvarig verksamhet i parentes.

Drivmedel

- Utbytesplan för buss till eldrift (Teknik och innovation) medför⁸:
 - > minskat behov av reservdelar
 - > minskade inköp av motorolja, växellådsolja och glykol
 - > minskad förbrukning av fjärrvärme för morgonvärmning buss
- Ersätt de personbilar som delvis går på bensin till eldrift (Teknik och innovation)
- Anlägg laddpunkter för elbilar på depåers personalparkeringar (Ekonomi)
- Se över behovet av gräsklippning på våra depåer (Ekonomi)
- Främja sparsam körning hos underentreprenörer (Produktion)

Reparation och service

- Projekt ”Hela bussar 2025” minskar skador på bussar och däck (Teknik och innovation)
- Utveckla interna arbetssätt som minskar materialförbrukning och ökar resurseffektivitet

Energieffektivisering

- Genomför energikartläggning på kvarvarande depåer (Ekonomi)
- Byte till mer energieffektiv belysning på samtliga depåer (Ekonomi)
- Byte till fläktluftvärmare, tätning av port samt styrning av kompressor i Lindesberg (Ekonomi)
- Driftoptimering för minskad el- och fjärrvärmeförbrukning på samtliga depåer (Ekonomi)
- Ombyggnation av depåernas ramper för minskad fjärrvärmeförbrukning (Ekonomi)
- Ta fram Fastighetspolicy som inkluderar hållbarhetsperspektiv (Ekonomi)

Egenproduktion el

- Anläggning för egenproduktion av sol el på Bettorpsdepån (Ekonomi)

Upphandling och leverantörssamverkan

- Genom skärpta upphandlingskrav sänka klimatutsläppen samt annan miljöpåverkan (flera avtal och verksamhetsområden)
- Genom aktiv dialog med våra leverantörer kunna välja mer klimatsnåla produkter och tjänster (flera avtal och verksamhetsområden)
- Beakta möjligheten att i bussar beställa AC-system med mindre klimatpåverkande köldmedium (Teknik och innovation)
- Undersök bättre klimatdata för Kontorsmaterial (Inköp och hållbarhet)

Forskning och utveckling

- Delta kontinuerligt i forsknings- och utvecklingsprojekt för effektiv laddning och drift av elbussar, energilagring samt lastbalansering (Teknik och innovation)

⁸ I handlingsplanen har dessa tre delar formulerats som enskilda åtgärder för att kunna precisera vilken utsläppsminskning de bidrar med.

Mål för minskad förorening

Mål 6

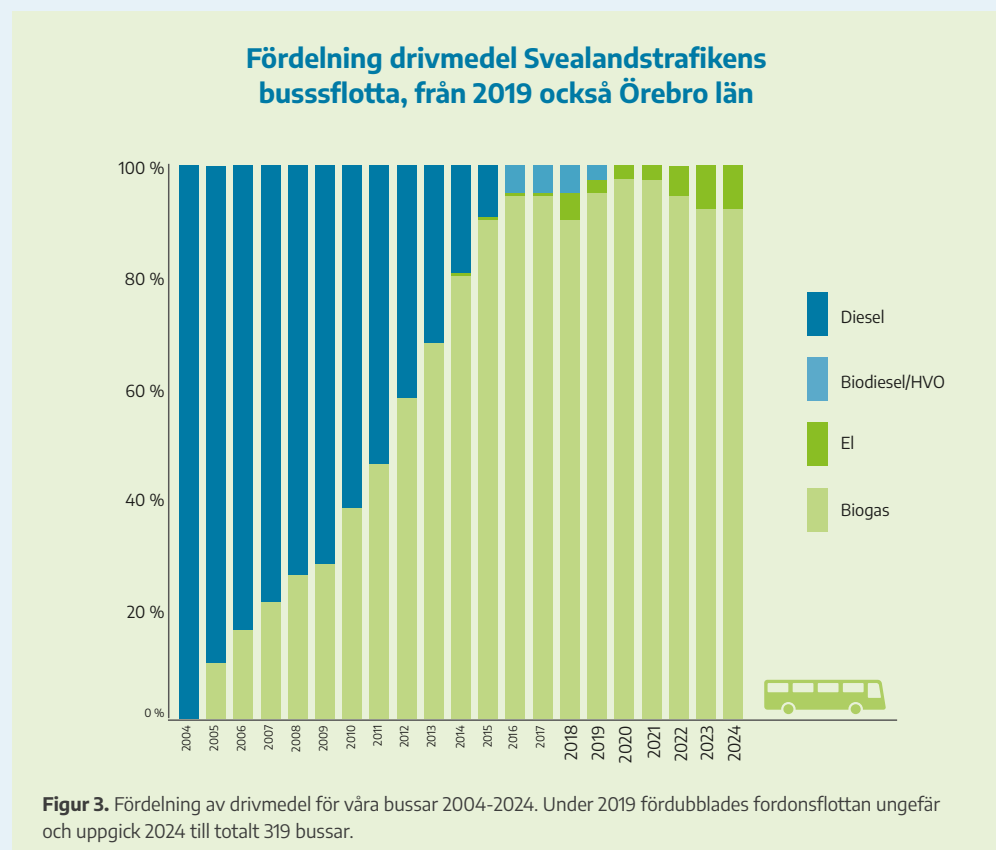
År 2029 ska minst hälften av Svealandstrafikens bussflotta vara utsläpfsfri ^h

Främsta sättet att minska luftföroreningen från vår verksamhet är att fasa ut förbränningsmotorer och övergå till bussar med eldrift. Utvecklingen av elbussar framgår av Figur 3.

Mål 7

Mängd bortsliten däckmassa understiger årligen 0,18 g/km ⁱ

Vi kör ungefär 22 miljoner kilometer per år i egen regi, vilket motsvarar ca 550 varv runt Jorden. Däck är den främsta källan i samhället till spridning av mikroplast på land.

Åtgärder för minskad förorening

Upphandling

- I avropsavtal ställa krav på Euro VI eller bättre för samtliga bussar (Affärsutveckling)

Kemiska produkter

- Påbörja ett mer systematiskt substitutionsarbete genom att undersöka alternativa produkter till de fem mest förbrukade kemiska produkterna som innehåller så kallade "ämnen som inger betänkligheter" (Teknik och innovation)
- Revidera befintlig Kemikalierutin respektive Instruktion vid haveri och läckage (Teknik och innovation)
- Ge depåchefer förutsättningar att vid miljörond rensa kemiska produkter (Teknik och innovation)
- Genomför utbildning om individanpassad utrustning för minskad exponering av aerosoler (Teknik och innovation)

Samverkan väghållare

- Fortsätta utveckla samverkan med väghållarna kring skaderisker för däck på vägarna (Produktion)

Mål för hållbar värdekedja och minskat avfall

Mål 8

År 2030 har vi väsentligt ökat transparensen i vår värdekedja och har kartlagt våra betydande leverantörer i nivå 1 och 2¹

För att kunna minska miljöpåverkan och även ställa relevanta sociala krav på våra leverantörer behöver vi lära oss mer om värdekedjan. I vilka länder tillverkas våra produkter och under vilka förhållanden?

Mål 9

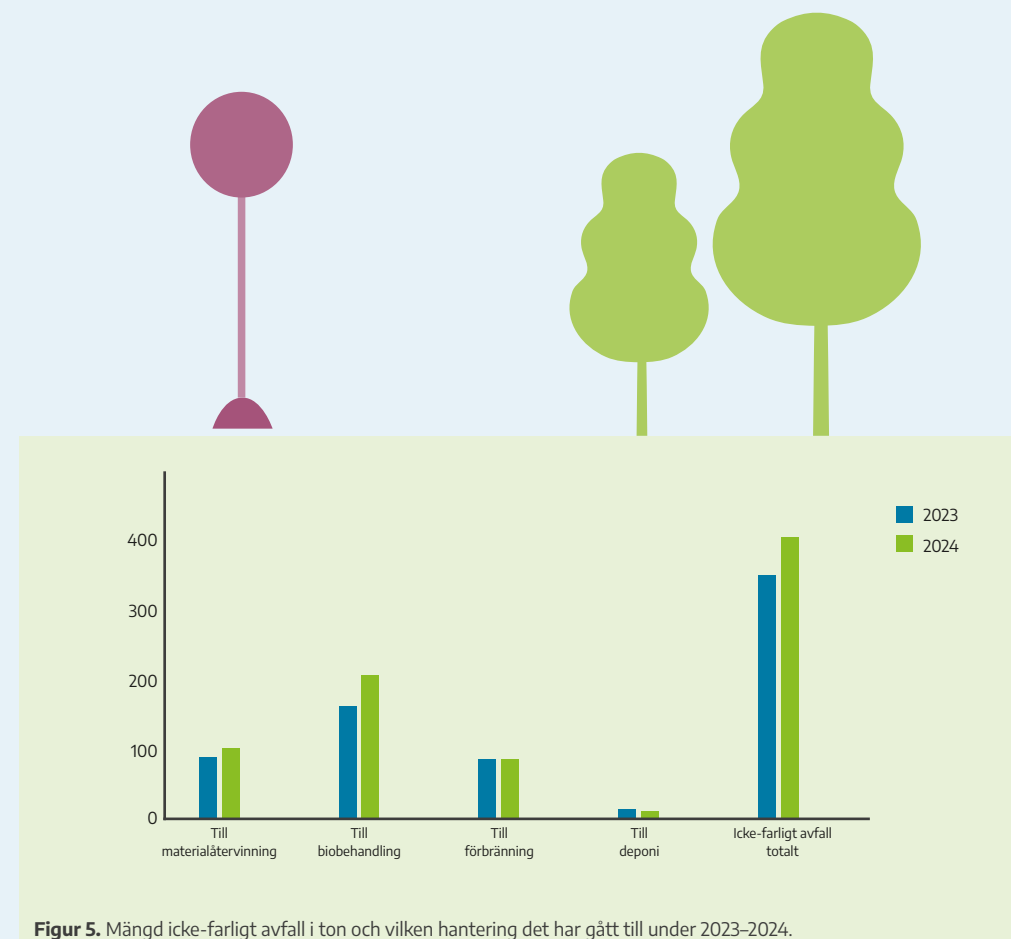
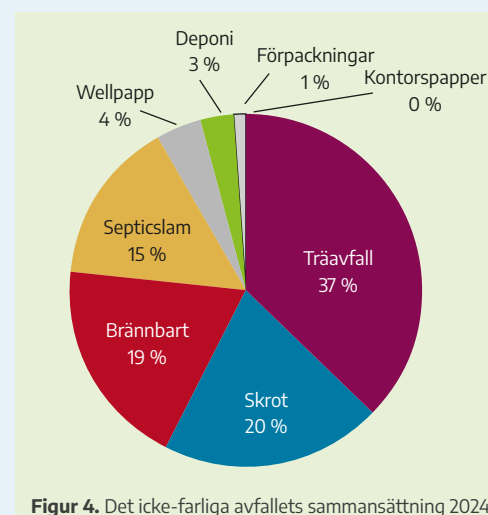
Mängden icke-farligt avfall ska minska och återvinningen ska öka från nivån 2023^{k, l}

Det är bland det icke-farliga avfallet som vi framförallt kan jobba med att förbättra materialåtervinningen. Under 2024 utgjorde brännbart och deponi 19 respektive 3 procent av totala mängden (Figur 4). Vi behöver också jobba med att minska avfallets mängd (Figur 5).

Mål 10

Mängden spillolja och oljefilter ska minska med 50 % till 2029 jämfört med 2023^{m, n}

Spillolja och oljefilter, men också trasor och absorbenter är avfallslag som kommer minska ju fler elbussar vi får eftersom de inte innehåller några sådana fordonsvätskor.

Åtgärder för hållbar värdekedja och minskat avfall

Inköpsorganisationen

- Inför mer formaliserad inköpsorganisation i samband med nytt systemstöd (Inköp och hållbarhet)
- Undersök om nytt systemstöd ger möjlighet till spendanalys på artikelnivå (Inköp och hållbarhet)
- Skapa tydligare arbetsunderlag för att veta vilka miljökrav som bör ställas och vilka avtalsområden som är prioriterade (Inköp och hållbarhet)
- Undersök förutsättningar för att arbeta mer systematiskt med uppföljning av miljökrav (Inköp och hållbarhet)

Värdekedjan

- År 2026 har vi bedömt våra mest betydande leverantörers miljö-, social- och affäretikrisk (Inköp och hållbarhet)
- Påbörja 2026 uppföljning av avtal med de särskilda kontraktsvillkoren för tillbörlig aktsamhet (Inköp och hållbarhet)

- År 2027 har en process för tillbörlig aktsamhet införts (Inköp och hållbarhet)

Effektivt fordonsnyttjande

- Sammanställ hur utvärderingskriterium för merutnyttjande av fordon har använts i avropsavtal (Affärsutveckling)

Upphandling och leverantörssamverkan

- Genom skärpta upphandlingskrav sänka klimatutsläppen samt annan miljöpåverkan
- Från år 2025 krävs Code of conduct i alla inträdda avtal och där vi bedömer att hög risk föreligger med särskilda kontraktsvillkor (Inköp och hållbarhet)

Minska avfall

- Inventera avfallskärl på samtliga depåer (Teknik och innovation)
- Upprätta rutin för återanvändning av återlämnade föraruniformer (Produktion)

- Inför rutin för insamling och textilåtervinning av arbetskläder som inte kan återanvändas (Produktion)
- Utveckla interna arbetssätt som minskar materialförbrukning och ökar resurseffektivitet (Affärsutveckling)
- Vid större entreprenader utse beställarens miljöansvarige som deltar på utvalda byggmöten och granskar entreprenörens miljöplan och kontrollplan (Ekonomi)

Uppföljning

Såväl mål som åtgärder kommer följas upp årligen och redovisas i årsredovisningen. Tabell 1 redovisar de nyckeltal som knyts till målen. En uppdatering av aktiviteterna ska också ske årligen. Redovisning av såväl aktiviteter som nyckeltal kan läsas i årsredovisningen.

När mål sätts för el och fjärrvärme och när solelsanläggningar har kommit på plats räknar vi med att komplettera med följande nyckeltal:

- Elförbrukning fastighets/verksamhets (kWh/m²)
- Elförbrukning för fordonsladdning (kWh/km)
- Fjärrvärmeförbrukning lokaler (kWh/m²)
- Fjärrvärmeförbrukning bussvärme (kWh/rampplats)
- Installerad effekt sol (MWp)
- Andel egenanvänd sol av producerad mängd (%)

Nr	Mål	Nyckeltal	Värde basår 2023
a	1	Absoluta utsläpp växthusgaser scope 1-3 i ton CO ₂ e, platsbaserad metod ⁹	10 646 ton
b	1	Utsläpp växthusgaser scope 1-3 i g CO ₂ e/fordonskilometer	365 g/km
c	2	Absoluta utsläpp växthusgaser scope 1+2 i ton CO ₂ e, marknadsbaserad metod	921 ton
d	2	Absoluta utsläpp växthusgaser i scope 3 exklusive kategori 3.2 (kapitalvaror) i ton CO ₂ e	7 892 ton
e	3	Mäts som mängd koldioxid från inköpta bussar, ton CO ₂ e/kr (scope 3.2)	1 396 ton
f	4	Absoluta utsläpp växthusgaser i ton CO ₂ e från inköp av reservdelar (beräknat via spendanalys)	3 216 ton
g	5	Antal depåer med elbussar som har solelsanläggning	0
h	6	Andel utsläppsfria bussar av totala antalet	8 %
i	7	Mängd däckmassa som försvunnit från däck som kasseras mätt i g/fordonskilometer	0,18 g/km
j	8	Mäts som andel kartlagda betydande leverantörer i nivå 1 och 2. "Betydande leverantör" = Leverantör inom inköpsområden som utgör 80 % av alla inköp eller är strategiskt viktiga.	(saknas)
k	9	Vikt av icke-farligt avfall i relation till totalt körda kilometer i egen regi (g/km)	15 g/km
l	9	Andel icke-farligt avfall till materialåtervinning (%)	70 %
m	10	Vikten på spillolja till avfallshantering (ton)	35 ton
n	10	Vikten på avfallshanterade oljefilter (ton)	3,6 ton

Tabell 1. Sammanställning av nyckeltal som kommer användas för uppföljning av miljömålen. Nr och Mål hänvisar till miljömålen i texten ovan.

⁹Platsbaserad metod utgår från elmixen i Norden med hänsyn till export och import, vilket innebär

att en liten andel fossila källor ingår. Därför innebär denna metod utsläpp från el. Både marknadsbaserad

och platsbaserad metod ska redovisas enligt Greenhouse gas protocol.

Bilaga 1 – Åtgärder sorterade per verksamhetsområde

Affärsutveckling

- Sammanställ hur utvärderingskriterium för merutnyttjande av fordon har använts i avropsavtal
- Utveckla interna arbetssätt som minskar materialförbrukning och ökar resurseffektivitet
- I avropsavtal ställa krav på Euro VI eller bättre för samtliga bussar
- Genom skärpta upphandlingskrav sänka klimatutsläppen samt annan miljöpåverkan (flera avtal och verksamhetsområden)
- Genom aktiv dialog med våra leverantörer kunna välja mer klimatsnåla produkter och tjänster (flera avtal och verksamhetsområden)
- Utveckla interna arbetssätt som minskar materialförbrukning och ökar resurseffektivitet (flera verksamhetsområden)

Ekonomi

- Vid större entreprenader utse beställarens miljöansvarige som deltar på utvalda byggmöten och granskar entreprenörens miljöplan och kontrollplan
- Anlägg laddpunkter för elbilar på depåers personalparkeringar
- Se över behovet av gräsklippning på våra depåer
- Genomför energikartläggning på kvarvarande depåer
- Byte till mer energieffektiv belysning på samtliga depåer
- Byte till fläktluftvärmare, tätning av port samt styrning av kompressor i Lindesberg
- Driftoptimering för minskad el- och fjärrvärmeförbrukning på samtliga depåer
- Ombyggnation av depåernas ramper för minskad fjärrvärmeförbrukning
- Ta fram Fastighetspolicy som inkluderar hållbarhetsperspektiv
- Anläggning för egenproduktion av solen på Bettorpsdepån
- Genom skärpta upphandlingskrav sänka klimatutsläppen samt annan miljöpåverkan (flera avtal och verksamhetsområden)
- Genom aktiv dialog med våra leverantörer kunna välja mer klimatsnåla produkter och tjänster (flera avtal och verksamhetsområden)

Inköp och Hållbarhet

- Inför mer formaliserad inköpsorganisation i samband med nytt systemstöd
- Undersök om nytt systemstöd ger möjlighet till spendanalys på artikelnivå
- Skapa tydligare arbetsunderlag för att veta vilka miljökrav som bör ställas och vilka avtalsområden som är prioriterade
- Undersök förutsättningar för att arbeta mer systematiskt med uppföljning av miljökrav
- År 2026 har vi bedömt våra mest betydande leverantörers miljö-, social- och affäretikrisk
- Påbörja 2026 uppföljning av avtal med de särskilda kontraktsvillkoren för tillbörlig aktsamhet
- År 2027 har en process för tillbörlig aktsamhet införts
- Från år 2025 kravställs Code of conduct i alla inträdda avtal och där vi bedömer att hög risk föreligger med särskilda kontraktsvillkor
- Undersök bättre klimatdata för kontorsmaterial
- Genom skärpta upphandlingskrav sänka klimatutsläppen samt annan miljöpåverkan (flera avtal och verksamhetsområden)
- Genom aktiv dialog med våra leverantörer kunna välja mer klimatsnåla produkter och tjänster (flera avtal och verksamhetsområden)

Produktion

- Upprätta rutin för återanvändning av återlämnade föraruniformer
- Inför rutin för insamling och textilåtervinning av arbetskläder som inte kan återanvändas
- Fortsätta utveckla samverkan med väghållarna kring skaderisker för däck på vägarna
- Främja sparsam körning hos underentreprenörer

Teknik och innovation

- Inventera avfallskärl på samtliga depåer
- Påbörja ett mer systematiskt substitutionsarbete genom att undersöka alternativa produkter till de fem mest förbrukade kemiska produkterna som innehåller så kallade "ämnen som inger betänkligheter"
- Revidera befintlig Kemikalierutin respektive Instruktion vid haveri och läckage
- Ge depåchefer förutsättningar att vid miljöond rensa kemiska produkter
- Genomför utbildning om individanpassad utrustning för minskad exponering av aerosoler
- Utbytesplan för buss till eldrift medför¹⁰:
 - > minskat behov av reservdelar
 - > minskade inköp av motorolja, växellådsolja och glykol
 - > minskad förbrukning av fjärrvärme för morgonvärmning buss
- Ersätt de personbilar som delvis går på bensin till eldrift
- Projekt "Hela bussar 2025" minskar skador på bussar och däck
- Beakta möjligheten att i bussar beställa AC-system med mindre klimatpåverkande köldmedium
- Delta kontinuerligt i forsknings- och utvecklingsprojekt för effektiv laddning och drift av elbussar, energilagring samt lastbalansering
- Genom skärpta upphandlingskrav sänka klimatutsläppen samt annan miljöpåverkan (flera avtal och verksamhetsområden)
- Genom aktiv dialog med våra leverantörer kunna välja mer klimatsnåla produkter och tjänster (flera avtal och verksamhetsområden)
- Utveckla interna arbetssätt som minskar materialförbrukning och ökar resurseffektivitet (flera verksamhetsområden)

¹⁰ I handlingsplanen har dessa tre delar formulerats som enskilda åtgärder för att kunna precisera vilken utsläppsminskning de bidrar med.